

Nader vleermuisonderzoek kleine bijgebouwen zwembad de Spetter Tholen

Projectnummer 170717

27 september 2017

Auteurs

ing. S.J.M.P. Halters

Ing. R.J. Buijs

Opdrachtgever

Gemeente Tholen

Postbus 51

4690 AB Tholen

Inhoudsopgave

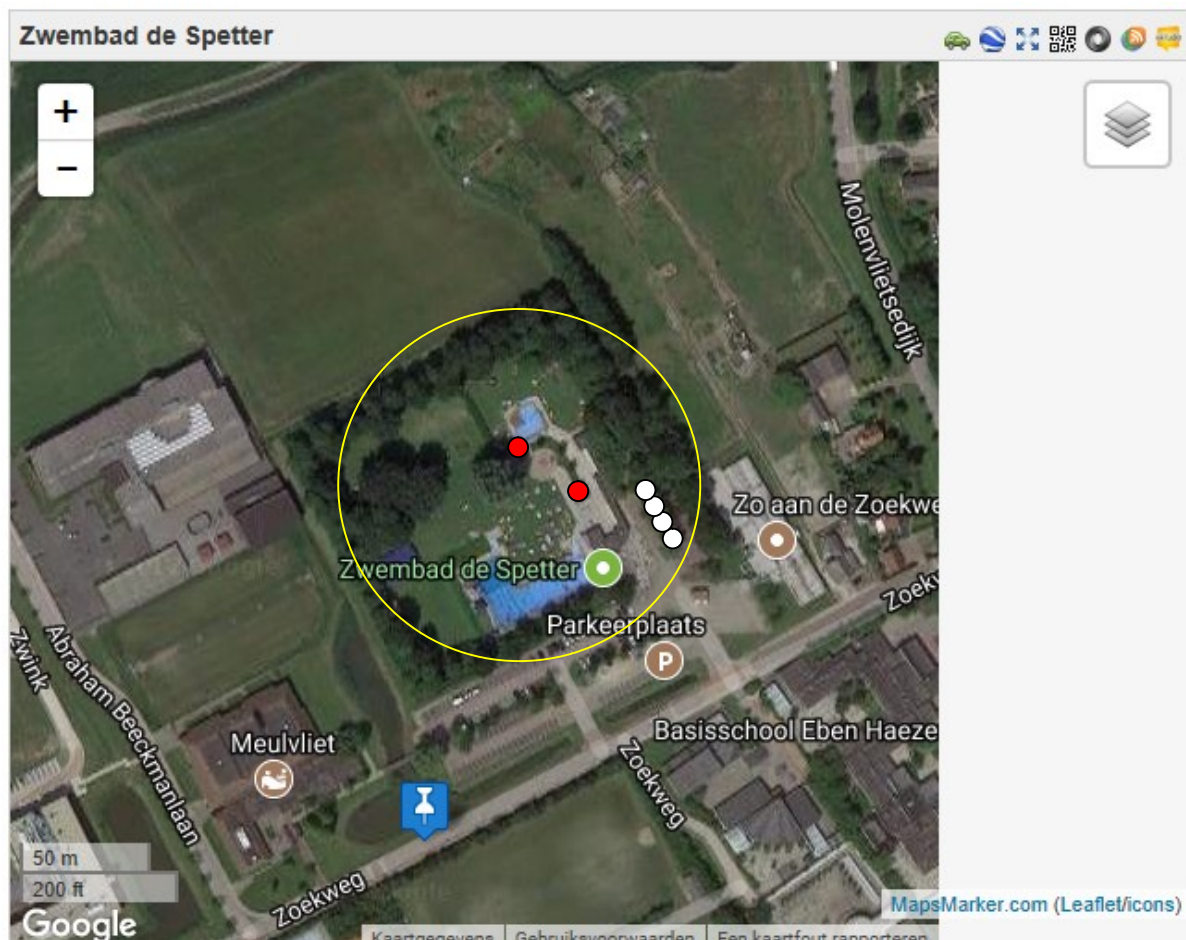
1	INLEIDING	3
2	METHODE	4
3	RESULTATEN.....	5
3.1	BESCHRIJVING WAARNEMINGEN	5
3.2	MITIGATIE	8
4	CONCLUSIES	11
BIJLAGE 1	WETTELIJK KADER	12

1 Inleiding

Naar aanleiding van de Ecologische Quisckscan/terreininspectie op 15 juli 2017, is een nader onderzoek naar de aan- danwel afwezigheid van vleermuizen uitgevoerd op deze locatie.

Het onderzoek is toegespitst op het voorkomen van (met name verblijfsplaatsen) van vleermuizen om daarmee de voorgenomen ontwikkeling (het slopen van twee bijgebouwen en kappen van enkele bomen) zorgvuldig te kunnen voorbereiden en uitvoeren.

De onderzoekslocatie betreft een buitenzwembad (incl. bijhorende te slopen bijgebouwen) met groenen omlijsting en enkele te kappen bomen (zie figuur 1).

Figuur 1. Ligging van de onderzochte objecten (geel), te verdwijnen gebouwen (rood) en te kappen wilgen (wit)
(bron: www.despettertholen.nl)

In dit kader is door de opdrachtgever de opdracht verstrekt om (binnen de krap beschikbare tijdspanne) zo veel mogelijk in de geest van het vleermuisprotocol 2017, onderzoek uit te voeren naar aanwezigheid, gebruik en eventuele functies van vleermuizen in kaart te brengen.

2 Methode

Het terrein is bezocht op 17 juli, 30 juli, 22 augustus en 9 september (zie tabel 1). Er is gebruik gemaakt van de batdetectoren Petterson D240x, Echometer touch 2 pro en Songmeter SM4 BAT en/of een Petterson M500 384 microfoon met laptop. Opgenomen geluiden zijn geanalyseerd met de programma's BatSound en Kaleidoscope. Er is geïnventariseerd met één waarnemer, door R.J. Buijs, en/of S. Halters van Buijs Eco Consult B.V.

Daarbij is binnen de beschikbare tijdsspanne zo veel mogelijk bewerkt volgens het vleermuisprotocol 2017.

Mogelijk te verwachten soorten op de locatie waren:

- Gewone dwergvleermuis
- Laatvlieger,
- Watervleermuis
- Ruige dwergvleermuis

En eventueel minder veelvuldig voorkomende soorten zoals

- Grootoorvleermuis
- Baardvleermuis

Tijdens de bezoeken is gebruik gemaakt van een boomcamera/endoscoop en een krachtige zaklamp (Feniks) om gaten en spleten in de te slopen bebouwen en de gaten in de te kappen bomen te controleren. De meeste onderzoeken zijn uitgevoerd bij zonsondergang. Er is 1 bezoek gebracht in de ochtendschemering (30 juli).

Tabel 1. Overzicht met bezoekdata, tijden en weersomstandigheden

Datum	Aanvangstijd	Eindtijd	Weer
17 juli 2017	21.30	23.30	16 °C, wind 2 Bft NO, vrijwel geheel bewolkt
30 juli 2017	04.00	06.00	17 °C, wind 4 Bft ZW, geheel bewolkt
22 augustus 2017	20:30	23.00	15 °C, wind 2 Bft O, half tot zwaar bewolkt
9 september 2017	19.30	22.15	15 °C, wind 4 Bft ZW, half tot zwaar bewolkt

3 Resultaten

3.1 Beschrijving waarnemingen

De volgende soorten zijn vastgesteld:

- **Gewone dwergvleermuis**
- Laatvlieger
- Ruige dwergvleermuis

Van de vet gedrukte soort zijn waarnemingen verricht bij de bebouwing.

In onderstaande tabel is een overzicht van de opgenomen en geanalyseerde geluidsbestanden weergegeven.

Tabel 2. Waarnemingen

Datum	Locatie	Laatvlieger	ruige dwerg- vleermuis	gewone dwerg- vleermuis
*	Totaal	31	24	247
001 20170719	*	15	4	10+2
	001 20170719 echometer 2 pro	15	4	10+2
001 20170730	*	2		12
	001 20170730 echometer pro 2 op locatie	1		2
	001 20170730 songmeter bij bomen			9
	001 20170730 songmeter op locatie	1		1
001 20170822	*	10	9	162
	20170822 songmeter bij bomen	2	4	30
	20170822 songmeter bij te slopen verkooppunt	+8	5	132
00120170909	*	4	11	61
	20170909 noordelijkste boom met holten	1	7	38
	20170909 zuidelijkste boom met holten	3	4	23

Verklaring:

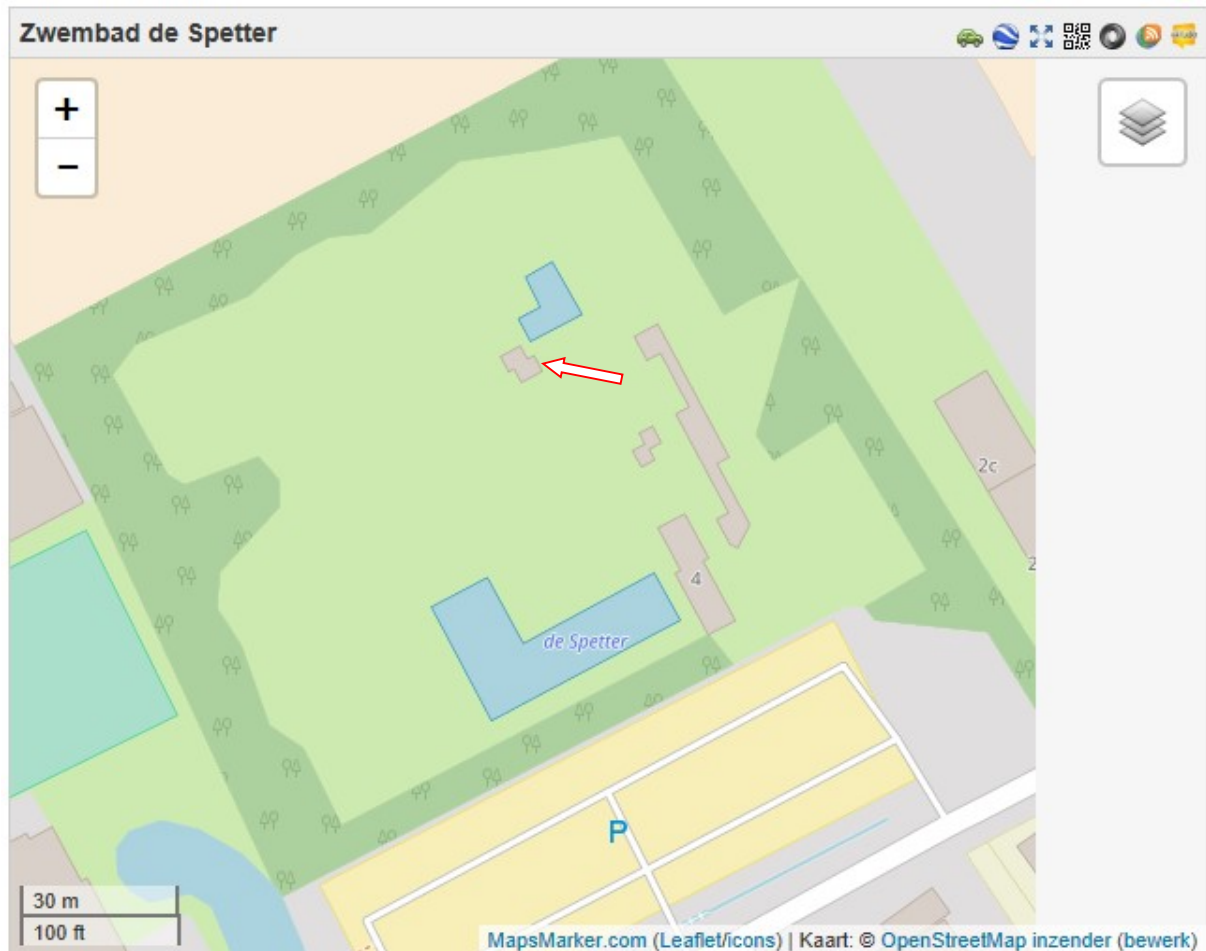
+ gecombineerde waarneming met andere soort

Waarneming is een geluidsopname op een bepaald moment: een vleermuis kan met rondjes vliegen met een exemplaar voor een grote hoeveelheid waarnemingen zorgen. Hoeveelheid waarnemingen zegt dus niet direct iets over het aantal.

Gewone dwergvleermuis

Tijdens de quickscan zijn enkele vleermuis uitwerpselen aangetroffen (vermoedelijk van een dwergvleermuis) aan de oostzijde van het meest noordelijk te slopen bijgebouw. Tijdens de bezoeken voor het vleermuisonderzoek zijn geen nieuwe uitwerpselen gevonden. Gedurende de bezoeken zijn geen uit- en/of invliegers geconstateerd.

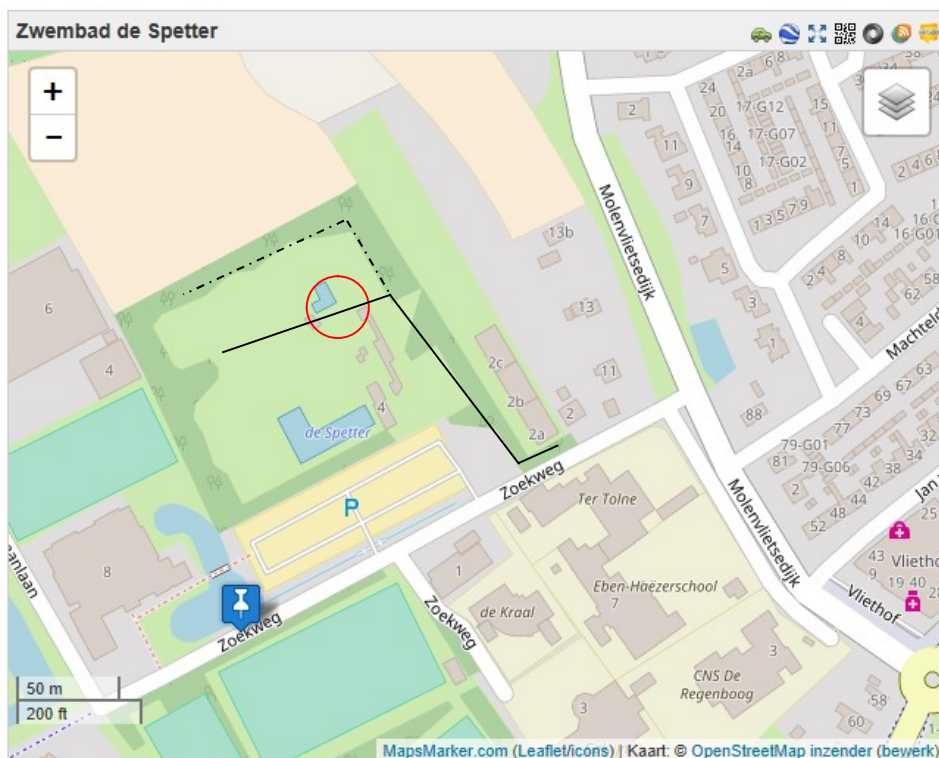
Wel zijn in het paarseizoen in de omgeving van het meest noordelijk te slopen bijgebouw baltsroepen van een mannetje dwergvleermuis geconstateerd. Omdat deze soort deze roep vliegend uitvoert is het lastig te achterhalen waar exact zich het paarverblijf/verblijven zich bevinden. Deze bevindt zich nabij het te slopen gebouw, maar mogelijk aan de westgevel van het te behouden gebouw omdat hier regelmatig een heen en weer vliegende vleermuis is geconstateerd.

Figuur 2. Locatie gevonden uitwerpselen (rode pijl). (bron: www.despettertholen.nl)

Verder is in vleermuisonderzoek naar voren gekomen dat de locatie als dagelijks foerageergebied voor gewone dwergvleermuis, (en in mindere mate) ruige dwergvleermuis en laatvlieger fungeert. Verder loopt langs, gedeeltelijk over het plangebied een vliegroute (zie figuur 3) en wordt gebruikt door gewone en (ruige dwergvleermuis) en laatvlieger.

In de directe omgeving is op meerdere locaties eveneens roep van mannetje gewone dwergvleermuis waargenomen (van enkele exemplaren) en is een stationair roepende ruige dwergvleermuis gehoord.

Figuur 3. Locatie waargenomen balts (rood) en vliegroute (zwart). (bron: www.despettertholen.nl)

Laatvlieger

Ook de laatvlieger, net als de gewone dwergvleermuis, werd in alle bezoeken waargenomen in het plangebied. Echter voornamelijk overvliegend danwel foeragerend. Bij het de verschillende bezoeken is waargenomen dat de laatvliegers vanuit zuidelijke richting (vanaf oosten van de Zoekweg) over de boomstrook ten oosten van de ingang van het zwembad vliegen en vervolgens over de bebouwing naar de te behouden grote bomen vliegen.

Rond deze bomen wordt gefoerageerd (door met name dwergvleermuizen). Vermoedelijk loopt de vliegroute buiten het plangebied verder door (bijvoorbeeld richting de grote watergang verder noordelijk). Dit is niet verder onderzocht omdat deze informatie voor de ontwikkelingen het plangebied zelf geen meerwaarde heeft om dit nader in kaart te brengen.

Door het verdwijnen van dit gebouw en de boompjes tussen het hoofdgebouw en dit te slopen gebouw in wordt de afstand vanaf de huidige vliegroute lastiger te overbruggen. De bomenstrook die ten oosten en noorden van het zwembad loopt (en gedeeltelijk ook al gebruikt wordt) kan dit als alternatieve route goed overnemen zonder verder benodigde aanpassingen/ maatregelen.

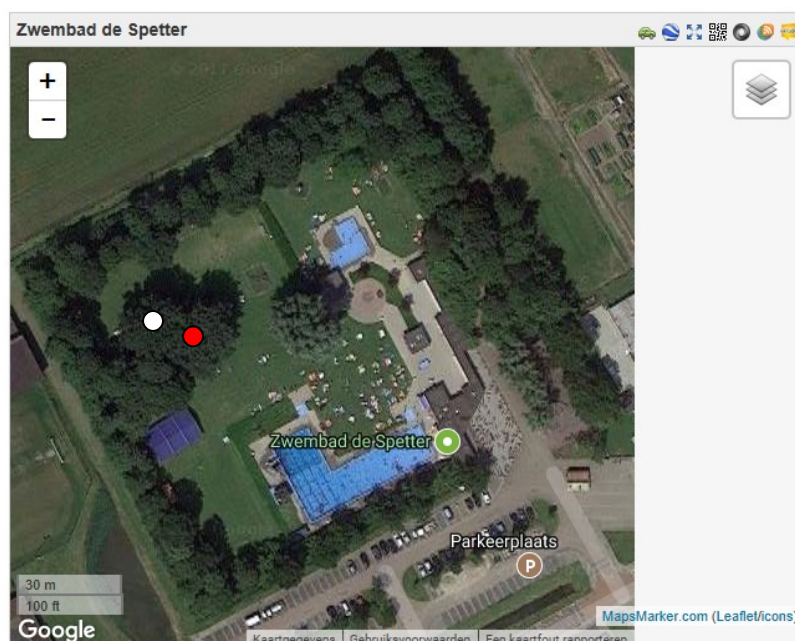
Ruige dwergvleermuis

Tijdens de inventarisaties is deze soort vastgesteld. In beperkte mate (vermoedelijk een mannetje) in de zomerperiode, met een toenemende hoeveelheid waarnemingen in het najaar. Deze toename van waarnemingen is in lijn met de bekend informatie over deze vleermuissoort. In het najaar vindt migratie plaats waarbij langs de migratieroute naar zuidelijker delen van Europa balts plaatsvindt. Deze balts is zeer beperkt in het plangebied waargenomen (en vermoedelijk afkomstig van baltsroep van een mannetje in een nabijgelegen boom), maar niet afkomstig uit de bomen die gekapt worden. Vermoedelijk komt dit door de lichtinval vanuit de nabij gelegen lantaarnpalen; nabij verblijfsplaatsen wordt (direct) licht heel vaak vermeden.

In de te kappen bomen zijn geen in- danwel uitvliegers geconstateerd van ruige dwergvleermuis. Overige (met name) boombewonende vleermuissoorten (zoals watervleermuis, rosse vleermuis ed) zijn niet waargenomen. Tijdens de diverse bezoeken is ook langs grotere watergangen beoordeeld of hier wel deze soorten foerageren, ook hier zijn deze niet aangetroffen.

Overig

Naast vleermuizen zijn in het plangebied zijn ook diverse vogelsoorten en verblijfsplaatsen waargenomen. Zo is in een van de bomen een (volgens informatie ter plaatse) dit jaar niet gebruikt buizerdnest aanwezig en in een van de grote bomen aan de noord oostkant van het zwembad terrein eveneens een bewoon grote bonte spechtenhol geconstateerd.

Figuur 4. Locatie buizerdhorst (wit) en bezet grote bonte spechtenholte (rood) (bron: www.despettertholen.nl)

3.2 Mitigatie

Aangezien tijdens het terreinbezoek van de quickscan al waarnemingen zijn gedaan van uitwerpselen van dwergvleermuis en tijdens de zomerbezoeken activiteit van diverse soorten is aangetroffen zijn, maar geen uitvliegers zijn geconstateerd zijn als mitigatiemaatregel op voorhand op 4 augustus acht vleermuiskasten in de omgeving van het plangebied gehangen (zie figuur 5), ter mitigatie van de eventueel te vervallen paarverblijven.

Door voor het paarzeizoen al vervangende verblijfsplaatsen te plaatsen wordt, conform de soortenstandaard voor gewone dwergvleermuis/ruige dwergvleermuis voldaan aan het een seizoen in stand houden van zowel het (eventueel) huidig verblijf naast de aangebrachte kasten. Per verblijfsplaats wat (eventueel) vervalt: 4 voor het de te verdwijnen gebouwtjes en 4 voor de te kappen bomen met gaten (waarvan enkele met uitholling naar boven) dus 8 totaal. Hierbij zijn verschillende soorten kasten gebruikt (4 soorten) en zijn verschillende windrichtingen gebruikt bij plaatsing om daarmee (conform de vereisten van de soortenstandaarden) te zorgen voor verschillende klimatologische omstandigheden en de vleermuizen keuze hebben.

Figuur 5. Vleermuiskasten

Voorafgaand aan het bezoek van 22 augustus zijn de kasten gecontroleerd op eventuele bezetting. Conform verwachting is in de kasten (nog) geen vleermuis aanwezig.

Door een week voorafgaande aan de sloop van de gebouwen door een ecologische deskundige deze te laten beoordelen op invliegers en daarna de gebouwen verblijfsplaats ongeschikt te (laten) maken door de boeiboorden er alvast af te halen en tochtgaten in de muren te maken, wordt zorggedragen dat tijdens sloop geen incidenteel verblijvende vleermuizen bekneeld raken of sterven.

Verder wordt aanbevolen om (in het kader van zorgvuldig handelen) de bomen na vellen het vellen met de gaten naar boven enkele dagen te laten liggen voor afvoeren van het hout. Of visueel te laten inspecteren met endoscoop. Op deze wijze kunnen eventueel erin verblijvende dieren alsnog ontsnappen en een andere verblijfsplaats vinden.

4 Conclusies

Vleermuizen

Op de locatie is de aanwezigheid van 3 vleermuissoorten aangetroffen; gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. De eerste en laatste soort zijn vooral gebouwbewoners en de ruige dwergvleermuis is een (voornamelijk) boombewonende soort. Van de drie soorten is aangetoond dat ze een vliegroute (en foerageergebied) ter plaatse van het zwembad hebben. De gewone dwergvleermuis heeft mogelijk een paarverblijfplaats ter plaatse van het hoofdgebouw. Mogelijk wordt het noordelijk te slopen gebouw als incidentele verblijfsplaats gebruikt. Tijdens de bezoeken zijn echter geen in- en/of uitvliegers geconstateerd in de te slopen bebouwing, dus van een zomerverblijfplaats/kraamverblijfplaats is geen sprake.

In de te kappen bomen zijn oude spechtengaten aangetroffen. Enkele zijn ook (iets) naar boven uitgehold en zouden als (tijdelijke) verblijfsplaats voor boombewonende vleermuizen kunnen dienen. Tijdens de bezoeken zijn geen in- en/of uitvliegers bij de te kappen bomen aangetroffen. Ook zijn in deze bomen tijdens de onderzoeksrondte geen zomerverblijf- en/of paarverblijven waargenomen. Paarverblijfsplaatsen zijn wel in de omgeving waargenomen.

Voor/in het paarseizoen zijn (hoewel het onderzoek nog lopende was) alvast 8 vervangende vleermuiskasten (van verschillende soort materialen en vorm en windrichting oriëntatie) opgehangen om tijdens dit paarseizoen simultaan met de te verwijderen bebouwing en bomen beschikbaar te zijn. Volgens de soortenstandaard voor gewone en ruige dwergvleermuis moet een vervangende verblijfsplaats minimaal 1 seizoen (in dit geval voor paarverblijf) naast een huidige verblijfsplaats beschikbaar zijn, dit is met het hangen van de 8 kasten reeds gerealiseerd. Deze waren op 22 augustus (nog) niet in gebruik als dagverblijfsplaats.

Omdat geen sprake is van aangetoonde (vaste) verblijfsplaatsen is met de voorgenomen sloop en kap geen sprake van noodzaak voor een aan te vragen ontheffing mits de voorgestelde mitigerende maatregelen in kader van zorgvuldig handelen (waarvan al een groot is gerealiseerd) worden toegepast.

Broedvogels

De veroorzaker van de diverse gaten in de diverse bomen is een bestaande en te behouden boom aangetroffen; een grote bonte specht. Verder is op de locatie (in een eveneens te behouden boom) een (oud) buizerdnest aanwezig. Omdat de werkzaamheden (renovatie zwembad) buiten het broedseizoen zijn gepland zijn hiervoor geen aanvullende maatregelen noodzakelijk. In de te kappen bomen zijn geen bewoonde nesten/verblijfsplaatsen waargenomen.

Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is een uiteraard een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Wet natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (zorgplicht) van de Wet natuurbescherming. Wat betreft het vooronderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

Bijlage 1 Wettelijk kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. Per 01/01/2017 zijn beide onderdelen (en de Boswet) geïntegreerd in de Wet natuurbescherming (Wn).

Gebiedsbescherming

In de Natura 2000 gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijngebied (Voorheen Speciale beschermings Zones, Sbz's) opgenomen.

Globaal kan worden gesteld dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedsspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

Soortbescherming

De soortbescherming is per 01/01/2017 ook opgenomen in de Wet natuurbescherming. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied. Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Vanuit deze kennis dienen plannen e projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

Onder de werking van de soortbescherming vallen circa 930 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren, vogels, amfibieën, en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt bovendien de algemene zorgplicht (art. 1.11).

Volgens de Wet natuurbescherming mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden gedood, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust of verblijfplaatsen mogen niet opzettelijk worden beschadigd of vernield. Habitatrichtlijnsoorten mogen tevens niet opzettelijk worden verstoord. Beschermde planten mogen niet opzettelijk van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (Wn) staan vernoemd in onderstaand kader.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming (Wn)

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen

Bron: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, Ministerie van Economische Zaken

De werkingssfeer van de Wet natuurbescherming is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft de beschermde soorten **overal** in Nederland bescherming.

In o.a. artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wet natuurbeschermingswet worden de ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden weergegeven. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de ontheffing- of vrijstelling (zoals werken met een goedgekeurde gedragscode) hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied.

- Beschermde soorten – met (Provinciale) vrijstelling:
Voor deze soorten geldt een vrijstelling van een of meerdere verbodsbepalingen (zoals bijvoorbeeld het vangen van dieren en/of het vernielen van vaste verblijfplaatsen. Voor deze soorten is derhalve in veel gevallen geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Wet natuurbescherming uitgaat.
Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft over het algemeen (en dus per Provincie verschillend) onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de woelrat, de egel, konijn, ree en vos, algemene amfibiesoorten, waaronder de bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander.

- Overige 'nationaal beschermde' soorten:

Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer een mogelijkheid voor ontheffing, welke aan drie criteria wordt getoetst: er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'.

Voor deze soorten is derhalve een ontheffing nodig of kan gewerkt worden met een goedgekeurde gedragscode. Soorten die vallen onder dit nationale beschermingsregime vallen betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals das, boommarter, algemene amfibieën en reptielen alpenwatersalamander, hazelworm, flora als schubvaren en bokkenorchis en vissoorten waaronder de grote modderkruiper. Daarnaast geldt ook voor deze soorten de algemene zorgplicht.

- Habitatrichtlijnsoorten:

Voor deze soorten geldt het zwaarste beschermingsregime en is voor ruimtelijke ontwikkeling geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd, welke aan drie criteria wordt getoetst: er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Wel kan als voldaan wordt aan een in de wet genoemd belang ook bij ruimtelijke ontwikkeling gewerkt worden met een goedgekeurd gedragscode. Daarnaast geldt ook voor deze soorten de algemene zorgplicht. Tot dit beschermingsregime horen o.a. alle vleermuissoorten, de bever, otter, noordse woelmuis, verschillende amfibiesoorten waaronder rugstreeppad en kamsalamander.

- Vogelrichtlijnsoorten:

Alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. Voor deze soorten geldt het zwaarste beschermingsregime en is voor ruimtelijke ontwikkeling ook geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd, welke aan drie criteria wordt getoetst: er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Wel kan als voldaan wordt aan een in de wet genoemd belang ook bij ruimtelijke ontwikkeling gewerkt worden met een goedgekeurd gedragscode. Daarnaast geldt ook voor deze soorten de algemene zorgplicht.

Zorgplicht

Voor alle in het wild voorkomende plant- en diersoorten, dus ook voor onbeschermden en beschermde soorten die zijn vrijgesteld geldt wel de ook 'algemene zorgplicht' (art. 1.11 Wet natuurbescherming). Deze zorgplicht houdt in dat initiatiefnemer passende maatregelen moet nemen om schade aan beschermde gebieden en in het wild voorkomend plant en diersoorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en diersoorten als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een locatie in die periode bouwrijp wordt gemaakt, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daaropvolgende voorjaar probleemloos worden gewerkt. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren of amfibieën die in winterslaap gaan.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen genomen te worden om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen of terreindelen af te zetten en het werk ter plaatse stil te leggen). Ecologische begeleiding kan hierin voorzien.